

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Durumları Arasındaki İlişkiye Dair Bir Çözümleme

An Analysis of the Relationship Between Teachers' Fear of Covid-19 and Intolerance of Uncertainty

Okay DEMİR , Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, okay4425@gmail.com

Demir, O. (2022). Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişkiye dair bir çözümleme, *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(Özel Sayı 1), 140-157.

Geliş tarihi: 15.09.2021

Kabul tarihi: 03.10.2022

Yayımlanma tarihi: 28.12.2022

Öz. Covid-19 salgınının yıkıcı etkileri insanlarda korku ile birlikte belirsizliğe tahammül edememe durumunu da beraberinde getirmiştir. Bu durum her alanı etkilemekle birlikte, eğitimin temel yapı taşlarından biri olan öğretmenler üzerinde de ciddi tahribatlara neden olmuştur. Bu nedenle bu çalışmada öğretmenlerde, Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler düzeyinde çözümlenmesi esas alınmıştır. Bu amaçla farklı branşlardan 242 öğretmene "COVID-19 Korkusu Ölçeği" ve "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri incelendiğinde, öğretim kademesi, yaşanan yer, Covid-19'a yakalanma durumu, kronik bir rahatsızlığın olup olmama değişkenleri bakımından anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin, Covid-19 korkusu ve kaygı durumları arasında anlamlı ilişkilere rastlanmış ve Covid-19 korkusu arttıkça kaygı düzeylerinin de arttığı, ayrıca ileriye yönelik kaygının COVID-19 korkusunu anlamlı ve pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir. Bulgulardan hareketle araştırma sonuçları tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Korku, Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Kaygı, Öğretmenler.

Abstract. The devastating effects of the Covid-19 epidemic have brought about the inability to tolerate uncertainty along with fear in people. Although this situation affects every field, it also caused serious damage to teachers, one of the basic building blocks of education. For this reason, in this research, the analysis of the relationship between the fear of Covid-19 and intolerance of uncertainty in teachers was based on the analysis of various variables. For this purpose, the "Covid-19 Fear Scale" and the "Intolerance of Uncertainty Scale" were applied to 242 teachers from different branches. According to the research findings, when teachers' fear of Covid-19 and intolerance to uncertainty levels were examined, significant differences were found in terms of educational degrees, living places, risk of contracting Covid-19 disease, and whether or not there was a chronic illness. Moreover, significant relationships were found between the fear of Covid-19 and anxiety of teachers, and as the fear of Covid-19 increased, their anxiety levels increased, and it was determined that prospective anxiety predicted the fear of Covid-19 significantly and positively. Based on the findings, the results of the research were discussed and suggestions were made.

Keywords: Covid-19, Fear, Intolerance of Uncertainty, Anxiety, Teachers.

Extended Abstract

Introduction. The social, political, economic and psychological reflections of the Covid-19 epidemic, which started in China and affected the whole world, have turned into an undeniable fact of our lives, and this reality has become a threat to both the physical and psychological health of individuals (Bozkurt, et al., 2020). Although there is not enough evidence yet, there are reports in the scientific literature that Covid-19 disease is increasingly associated with mental and neurological symptoms, including delirium, anxiety, sleep disorders and depression, and this situation is becoming more and more dangerous (Baltacı and Coşar, 2020). Ahorsu et al. explain this situation with the concept of fear of Covid-19 (Ahorsu, et al. 2020) and the unavoidable increases in the number of positive cases and loss of life, the threat and destruction caused by the disease at the physical level, as well as the stress response and illness-related experiences in individuals. traumatic experiences (Ladikli, et al. 2020; Pakpour ve Griffiths, 2020). It can be said that all these experiences have created an uncertainty about where the process will evolve. When the literature is examined, a very limited number of studies have been found, especially examining teachers' fear of Covid-19 and intolerance of uncertainty for the future. However, considering that the epidemic continues in the world and education takes place again from online environments in a face-to-face manner in most countries, it seems important to reveal the relationship between teachers' fear of Covid-19 and intolerance to uncertainty. Thus, it is thought that the research will provide data for studies aimed at reducing the fear of Covid-19 in teachers and programs for providing teachers' psychological well-being. In addition, similar epidemic situations that may occur in the future and the possible effects of these epidemics on teachers, one of the basic building blocks of education and training, should not be ignored. Therefore, it is thought that this epidemic, whose effects are still continuing and which is waiting to be discovered with its wide-ranging results from education to psychology, from sociology to economy, will make an important contribution to the literature of the study, which is based on a field study on its reflections on education in Turkey and therefore on teachers, together with the phenomenon of uncertainty. In this context, the aim of the research is to analyze the relationship between the fear of Covid-19 and intolerance of uncertainty in teachers at the level of various variables.

Method. This research was designed according to the relational survey model, which is one of the quantitative research methods. The relational screening model is a screening model that aims to examine the co-change between at least two variables (Karasar, 2008). In this study, the co-change between the fear of Covid-19 and the sub-dimensions of intolerance of uncertainty is examined. The study group of the research consists of 242 (143 Female-59.1%; 99 Male-40.9%) teachers selected randomly. Data from the study group were collected online. In order to determine the fear of Covid-19, the 7-item Covid-19 Fear Scale developed by Ahorsu et al. (2020) was used. The Intolerance of Uncertainty Scale-Short Form, which consists of 12 items, is in a 5-point Likert type. The scale has two sub-dimensions (prospective anxiety and inhibitory anxiety). Validity and reliability studies were conducted by Sarıçam, Erguvan, Akın, and Akça (2014) in adapting the scale to Turkish. Cronbach's alpha internal consistency coefficient was .88 for the whole scale; It was found as .84 for the prospective anxiety sub-dimension and .77 for the inhibitory anxiety sub-dimension.

Results. According to the research findings, first of all, it was determined that the teachers were undecided about the fear of Covid-19 and they thought that they did not experience uncertainty. In another research finding, it was determined that female and male teachers had similar thoughts about the fear of Covid-19 and intolerance to uncertainty. According to another result reached in the research, it was determined that teachers who have been caught with Covid-19 before are more afraid of Covid-19 than those who have not been caught, and teachers who have been caught with Covid-19 before are more worried about the future than those who have not been caught. When the Covid-19 fear and anxiety levels were examined according to the teaching level of the teachers, it was determined that the teachers working at the pre-school level experienced more fear of Covid-19

and anxiety for the future compared to the other teaching levels. In another research finding, it was determined that teachers living in metropolises experienced more fear of Covid-19 than teachers living in other settlements, and teachers living in metropolitan areas experienced more intolerance and anxiety to uncertainty compared to teachers living in other settlements. Fear of Covid-19 is moderately positively and significantly associated with inhibitory anxiety ($r = .488, p < .01$) and prospective anxiety ($r = .649, p < .01$). There are moderately positive and significant relationships between inhibitory anxiety and prospective anxiety ($r = .626, p < .01$). Accordingly, it can be said that as teachers' fear of Covid-19 increases, their anxiety levels also increase. Multiple linear regression analysis results regarding the prediction of fear of Covid-19 by intolerance to uncertainty are presented. When the regression analysis results are examined, it is seen that the regression model is statistically significant ($F = 90.95, p < .001$). Prospective anxiety and inhibitory anxiety together explain 43% of the total variance in fear of covid-19. when the t-test results regarding the significance of the regression coefficients are examined, it is seen that only prospective anxiety is an important predictor of the fear of Covid-19. Inhibitory anxiety does not have a significant effect.

Discussion and Conclusion. This study is based on the analysis of the relationship between the fear of Covid-19 and intolerance of uncertainty in teachers at the level of various variables. In this direction, it was determined that the teachers were undecided about the fear of Covid-19 and they thought that they did not experience uncertainty. However, many studies in the literature reveal that teachers' fears of Covid-19 are high (Karaca et al., 2021; Katra, 2021; Özgenel et al., 2021) and that uncertainty disturbs individuals with the epidemic (Aydın, 2022; Ergenekon, 2020; Öztürk, 2022) are found. According to another result reached in the research, it was determined that teachers who have been caught with Covid-19 before are more afraid of Covid-19 than those who have not been caught, and teachers who have been caught with Covid-19 before are more worried about the future than those who have not been caught. In the literature, it is possible to come across studies that reach similar research results. Yıldırım, Hanayoğlu, and Güçlü (2022) determined that individuals who had Covid-19 had a higher level of fear than those who had Covid-19 vaccine and caught Covid-19 in their immediate surroundings. When the Covid-19 fear and anxiety levels were examined according to the teaching level of the teachers, it was determined that the teachers working at the pre-school level experienced more fear of Covid-19 and anxiety for the future compared to the other teaching levels. In the study of Konan and Ulaş (2021), in which they examined the attitudes of administrators and teachers working at the kindergarten level during the epidemic period, they determined that the fear and anxiety of the employees were high. In another research finding, it was determined that teachers living in metropolises experienced more fear of Covid-19 than teachers living in other settlements, and teachers living in metropolitan areas experienced more intolerance and anxiety to uncertainty compared to teachers living in other settlements. The increase in danger in metropolises and the fear of the unknown of the metropolis put people in a difficult situation due to the intense migrations of today's city under the influence of capitalism, consumption culture, developing transportation and communication technology (Özcü and Sayan Atanur, 2020). As one of the research findings, significant relationships were found between the fear of Covid-19 and anxiety of teachers, and it was determined that as the fear of Covid-19 increased, their anxiety levels also increased. In the literature, determining the significant relationship between the fear of Covid-19 and anxiety levels of individuals (Aydın and Özcan, 2021; Çarkıt, 2021; Değirmenci, 2020; Duman, 2020; Gütük, et al., 2021; Karataş and Uzun, 2021; Smith, et al. al. 2020) are found in a large number of studies. Another research result was that anxiety about the future was an important predictor of fear of Covid-19. For example, Çarkıt (2021), in his research examining the relationship between intolerance of uncertainty and fear of Covid-19 in university students, found a positive and significant relationship between intolerance of uncertainty and fear of Covid-19, and also revealed that intolerance to uncertainty predicted fear of Covid-19 significantly and positively.

Giriş

Çin’de başlayan ve tüm dünyayı etkileyen Covid-19 salgınının sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik yansımaları yaşamımızın inkâr edilemez bir gerçeğine dönüşmüş ve bu gerçek bireylerin hem fiziksel hem de psikolojik sağlığını tehdit eder hale gelmiştir (Bozkurt, vd., 2020). Henüz yeterince kanıt olmasa da bilimsel literatürde Covid-19 hastalığının deliryum, anksiyete, uyku bozuklukları ve depresyon dahil olmak üzere zihinsel ve nörolojik belirtilerle giderek daha fazla ilişkili olduğuna dair bildirimler bulunmakta ve bu durum gittikçe daha da tehlikeli bir hal almaktadır (Baltacı ve Coşar, 2020). Ahorsu ve arkadaşları bu durumu Covid-19 korkusu kavramıyla açıklamakta (Ahorsu, vd. 2020) ve bu korkunun temelinde pozitif vaka sayılarında ve can kayıplarında yaşanan önlenemeyen artışlar ile hastalığın bedensel düzeyde oluşturduğu tehdit ve yıkımın yanında, bireylerde yol açtığı stres tepkisi ve hastalıkla ilintili yaşantıların yarattığı travmatik deneyimlerin olduğu görülmektedir (Ladikli, vd. 2020; Pakpour ve Griffiths, 2020). Yaşanan tüm bu deneyimlerin, sürecin nereye doğru evrileceğine dair bir belirsizlik ortaya çıkardığı söylenebilir.

Belirsizlik genellikle muğlaklık, şartların değişkenliği veya zaman zaman çelişkili olabilen çeşitli yorumların ve bakış açılarının olduğu durumlar olarak tanımlanabilir (Bakioğlu ve Demiral, 2013) ve belirsizlik durumlarında karar verilirken karşılaşılan seçeneklerin psikolojik anlamlarıyla, seçeneklere bu anlamları yükleyen ve bilişsel sistemleri sınırlı olan insanlar birleşince çoğu zaman gerçeğe uymayan örüntüler de ortaya çıkabilir (Kökdemir, 2003). Belirsizlik durumu, öngörü ve olabilirliğin hesabının yapıldığı, planlı bir gelişme ve ilerlemeye yönelik bir tehdit durumunu ortaya çıkarmakta ve böylece belirlenemeyen, tanımlanamayan, öngörülemeyen, irrasyonel olan ve tutarsız olan belirsizlik durumunu yaratan düzenek, işlerliğini kolaylaştırmak için belirsizliğin yarattığı korkudan da yararlanmaktadır (Çakır, 2007). İçinde bulunduğumuz süreçte en yakın kriz ve belirsizlik durumu, küresel bir problem olan Covid-19’un yarattığı korku atmosferinde görülmektedir (Bircan, 2020). Belirsizliğe tahammülsüzlük ise bireyin, bir olay veya durumun ortaya çıkma olasılığından ve bu olay veya durumun sonuçlarından bağımsız olarak olumsuz tepki gösterme eğilimi olarak tanımlanabilir (Acar, vd., 2021; Parmaksız, 2021). Belirsizliğe tahammülsüzlükte ortaya çıkan eğilimin bireyin duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkilerini etkileyebildiği ve böylece bireylerin olumsuz tepkiler verebildiği bilinmektedir (Buhr ve Dugas, 2002). Belirsizliğe tahammülsüzlük üzerine yapılan birçok araştırmada, belirsizliğe tahammülsüzlüğün bireylerde kaygıya (Kasapoğlu, 2020; Kocaman ve Ersoy, 2021; Şentürk ve Bakır, 2021; Yılmaz, vd. 2021), strese (Parmaksız, 2021; Tüzün, 2021) neden olduğu belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle belirsizliğin bireyler tarafından tehlikeli ve uzak durulması gereken bir durum olarak algılandığı ve sonrasında bu durumun, belirsizliğe tahammülsüzlük şeklinde ortaya çıkıp bireye zarar verebilecek olumsuz bir ruh durumuna dönüşebileceği söylenebilir.

Alanyazın incelendiğinde Covid-19 korkusu, kaygısı ve belirsizliğin bireyler üzerinde etkisini inceleyen birtakım çalışmalara (Arpacıoğlu, vd., 2021; Aydın ve Ersoy Özcan, 2021; Ceviz, vd., 2020; Çarkıt, 2021; Duman, 2020; Güdük, Güdük ve Vural, 2021; Karataş ve Uzun, 2021; Memiş Doğan ve Düzel, 2020) rastlanmakta ve genele yönelik yapılan bu çalışmalara ek olarak öğretmenler ve öğretmenlerin Covid-19’dan nasıl etkilendiğini ortaya koyan araştırmalar (Cam-Tu Vu, 2020; Code, et al., 2020; Karaca, vd., 2021; Roman, 2020; Supriadi, et al., 2020) da bulunmaktadır. Bununla birlikte öğretmenlerin Covid-19 korkusunu örgütsel bağlılıklarıyla (Özgenel ve diğerleri, 2021), uzaktan eğitim deneyimleriyle (Karakuş ve Erşen, 2021; Yolcu, 2020), fiziksel aktivite, mental sağlık ve yeme davranışlarıyla (Katra, 2021), iş yaşamıyla (Coşkun ve Mamacı, 2021), genel aidiyet düzeyleri ile (Kurtuluş ve Düşünceli, 2021) ilişkilendiren birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Ancak özellikle öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve geleceğe yönelik belirsizliğe tahammülsüzlüğünü inceleyen oldukça sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Halbuki dünyada salgının devam ettiği ve çoğu ülkede eğitimin çevrim içi ortamlardan tekrar yüz yüze olacak şekilde gerçekleştiği düşünüldüğünde, öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak önemli görünmektedir. Böylece araştırmanın, öğretmenlerde Covid-19 korkusunu azaltmaya

yönelik çalışmalara ve öğretmenlerin psikolojik iyilik hallerini sağlama programlarına veri sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca ileride yaşanabilecek benzer salgın durumları ve bu salgınların eğitim ve eğitimin temel yapı taşlarından biri olan öğretmenler üzerine olası etkileri gözden uzak tutulmamalıdır. Dolayısıyla etkileri hâlâ devam eden, eğitimden psikolojiye, sosyolojiden ekonomiye kadar geniş çaplı sonuçlarıyla keşfedilmeyi bekleyen bu salgının, belirsizlik olgusuyla birlikte Türkiye'deki eğitime ve dolayısıyla öğretmenlere yansımalarına dair bir alan araştırmasına dayanan çalışmanın alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, öğretmenlerde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler düzeyinde çözümlenmesidir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi nedir?
2. Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlükleri cinsiyet, öğretim kademesi, yaşanan yer, Covid-19' a yakalanma durumu, kronik bir rahatsızlığın olup olmama durumları bakımından farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
4. Öğretmenlerde Covid-19 korkusu belirsizliğe tahammülsüzlüğün anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. İlişkisel tarama modeli, en az iki değişken arasındaki birlikte değişimi incelemeyi amaçlayan tarama modelidir (Karasar, 2008). Bu çalışmada öğretmenlerin Covid-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişkiler incelenmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu basit seçkisiz bir biçimde seçilen 242 (143 Kadın-%59,1; 99 Erkek-%40,9) öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma grubundan veriler, çevrim içi ortamlarda toplanmıştır. Çalışma grubunun yaşı 31-56 arasında değişmektedir (Ortalama = 40,09; standart sapma = 7,49). Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin 11'i okul öncesi (%4,5), 110'u ilkököl (%45,5), 88'i ortaokul (%36,4) ve 33'ü lise (%13,6) kademesinde çalışmaktadır. Öğretmenlerin 44'ü metropollerde (%18,2), 143'ü illerde (%59,1), 44'ü ilçelerde (%18,2), 11'i kasaba veya köylerde (%4,5) yaşamaktadır. Çalışma grubunun 88'i (%36,4) daha önce COVID-19'a yakalandığını, 154'ü ise (%63,6) yakalanmadığını; 66'sı (%27,3) kronik bir rahatsızlığa sahip olduğunu, 176'sı (%72,7) ise kronik bir rahatsızlığının olmadığını belirtmiştir.

Veri Toplama Araçları

COVID-19 Korkusu Ölçeği

Covid-19 korkusunu belirlemek amacıyla, Ahorsu vd.,'nin (2020) geliştirdiği 7 maddeli Covid-19 Korkusu Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Satıcı, Göçet-Tekin, Deniz ve Satıcı (2020) tarafından yapılmıştır. Türkçe Covid-19 Korkusu Ölçeği yüksek iç tutarlılığa sahiptir ($\alpha = .88$). Bu çalışmada Türkçe Covid-19 Korkusu Ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89 bulunmuştur. Ayrıca doğrulayıcı faktör analizi yürütülerek ölçeğin uyum indeks değerleri de hesaplanmış ve değerlerin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir (χ^2 (13, N = 1304) = 299.47, p < .05; SRMR = .061; GFI = .936; NFI = .912; IFI = .915; CFI = .915).

Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-Kısa Formu

Araştırmaya katılan öğretmenlerin belirsizliğe tahammülsüzlükleri, Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-Kısa Formu (IUS-12; Carleton, Norton ve Asmundson, 2007) ile ölçülmüştür. 12 maddeden oluşan Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği-Kısa Formu, 5'li likert tipindedir. Ölçeğin iki alt boyutu bulunmaktadır (ileriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı). Ölçeğin Türkçe 'ye uyarlanmasında geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Sarıçam, Erguvan, Akın ve Akça (2014) tarafından yapılmıştır. Cronbach alfa iç tutarlık katsayı ölçeğin bütünü için .88; ileriye yönelik kaygı alt boyutu için .84, engelleyici kaygı alt boyutu için .77 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Türkçe Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Kısa Formunun Cronbach alfa iç tutarlık katsayı ölçeğin bütünü için .85; ileriye yönelik kaygı alt boyutu için .80, engelleyici kaygı alt boyutu için .74 olarak belirlenmiştir. Ayrıca doğrulayıcı faktör analizi yürütülerek ölçeğin uyum indeks değerleri de hesaplanmış ve değerlerin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir ($\chi^2= 147.20$, $sd= 48$, $RMSEA=.073$, $CFI=.95$, $IFI=.95$, $GFI=.94$, $SRMR=.046$)

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmacı tarafından hazırlanan uygulama formu, salgın koşulları da göz önüne alınarak, çevrim içi araçlarla toplanmıştır. İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu'nun 09.09.2021 tarih, 2021/17-6 sayılı oturum kararı gereği araştırma etik açıdan uygun bulunmuştur. Veriler, öğretmenlerin üye oldukları sosyal ağlar (Facebook, Instagram, Whatsapp vb.) aracılığıyla, araştırmanın içeriği ve ölçekler ile ilgili gerekli açıklamalar yapılarak toplanmıştır. Araştırma verileri Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu ve çoklu doğrusal regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Verileri analiz etmeden önce regresyon analizi varsayımları incelenmiştir. Öncelikle veri setinde kayıp değerlerin olup olmadığı incelenmiş, kayıp değer olmadığı tespit edildikten sonra uç değerlere bakılmıştır. Mahalanobis uzaklık testi ile katılımcılara ait verilerde aykırı değerlere rastlanmamış ve dolayısıyla analizlere 242 katılımcıdan toplanan veriler ile devam edilmiştir. Toplanan verilerin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığını belirlemek amacıyla değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri ± 1.5 arasında olduğu için normal dağılım varsayımı ihlal edilmemektedir (Pallant, 2020). Çoklu doğrusallık varsayımı, varyans şişirme faktörü (Variance Inflation Factors; VIF) değeri kontrol edilerek test edilmiştir. Modelin varyans şişirme değeri 1,643 bulunmuştur. Varyans şişirme değeri, 10'dan küçük olduğu için çoklu doğrusallık varsayımı karşılanmaktadır (Hair, vd., 1998). Araştırmada kullanılan değişkenlerin güvenilirliklerini belirlemek için ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Araştırma değişkenlerinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .74 ile .89 aralığında değişmektedir. Bu değerlere göre araştırmada kullanılan değişkenlerin yeterli düzeyde iç tutarlığa sahip olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2011). Ayrıca öğretmenlerin ölçeklerde yer alan boyutlardaki maddelere katılım düzeylerini belirlemek ve elde edilen verilerin yorumlanmasını kolaylaştırmak amacıyla seçenek sayısı-1/seçenek sayısı formülü kullanılmıştır (Kesinlikle katılmıyorum 1.00-1.80, Katılmıyorum 1.81-2.60, Kararsızım 2.61-3.40; Katılıyorum 3.41-4.20; Kesinlikle katılıyorum 4.21-5.00).

Bulgular

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeylerinin Karşılaştırılması

Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeklerinden aldıkları puanların dağılımına yönelik olarak, ortaya çıkan veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Boyut Bazında Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek	Boyutlar	$\bar{x}$	Düzy	Ss
Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu		2.65	Kararsızım	.75
Öğretmenlerin Belirsizliğe Tahammülsüzlüğü	İleriye Yönelik Kaygı	2.25	Katılmıyorum	.71
	Engelleyici Kaygı	2.55	Katılmıyorum	.70

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin Covid-19 korkusu ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları $\bar{x}$ = 2.65 olarak belirlenmiştir. Puan aralıkları dikkate alındığında Covid-19 korkusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin, “*Kararsızım*” düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinden aldıkları puanların boyut bazında ortalamaları; İleriye Yönelik Kaygı (İYK) alt boyutu için $\bar{x}$ = 2.25, Engelleyici Kaygı (EK) alt boyutu için ise $\bar{x}$ = 2.55 olarak belirlenmiştir. Puan aralıkları dikkate alındığında belirsizliğe tahammülsüzlüğe ilişkin öğretmen görüşlerinin, ileriye yönelik ve engelleyici kaygı için “*Katılmıyorum*” düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerinin Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Durumlarının Değişenler Düzeyinde Karşılaştırılması (Cinsiyet, Öğretim Kademesi, Yaşanılan Yer, Covid-19’ a Yakalanma Durumu, Kronik Bir Rahatsızlığın Olup Olmaması)

Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük puanlarının cinsiyet, Covid-19’ a yakalanma durumu, kronik bir rahatsızlığın olup olmaması bakımından farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla elde edilen veriler üzerinden bağımsız gruplar için *t*-testi yapılmış, öğretmenlerin çalıştıkları öğretim kademesi ve yaşadıkları yerler bakımından aldıkları puanların farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ise *tek yönlü varyans analizi* kullanılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda verilen tablolarda yer almaktadır.

Cinsiyet

Tablo 2.

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre *t* Testi Sonuçları

Ölçek	Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu		Kadın	143	2.74	.70	240	2.28	.402
		Erkek	99	2.52	.80			
Öğretmenlerin Belirsizliğe Tahammülsüzlüğü	İYK	Kadın	143	3.34	.74	240	2.12	.399
		Erkek	99	3.14	.66			
	EK	Kadın	143	2.89	.71	240	3.73	.156
		Erkek	99	2.55	.64			

Tablo 2’de öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük ölçeklerinden aldıkları puanlar incelendiğinde; kadın ve erkek öğretmenler arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır [Covid-19 Korkusu $t_{(240)} = 2.28$, $p > .05$; İleriye Yönelik Kaygı $t_{(240)} = 2.12$, $p > .05$; Engelleyici Kaygı $t_{(240)} = 3.73$, $p > .05$]. Bu noktada kadın ve erkek öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumlarına ilişkin benzer düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

Covid-19' a Yakalanma Durumu

Tablo 3.

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Puanlarının Covid-19' a Yakalanma Durumlarına Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Boyutlar	C.Y.D	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu		Evet	88	2.83	.54	240	2.89	.001*
		Hayır	154	2.55	.83			
Öğretmenlerin Belirsizliğe Tahammülsüzlüğü	İYK	Evet	88	3.39	.75	240	2.20	.017*
		Hayır	154	3.18	.68			
	EK	Evet	88	2.80	.73	240	.755	.128
		Hayır	154	2.72	.69			

*p<.05

Tablo 3'te öğretmenlerin Covid-19 korkusu ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde; daha önce Covid-19'a yakalanan öğretmenler ($t=2.89$, $p<.05$; $\bar{x}= 2.83$) lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Bu durumda Covid-19'a daha önce yakalanmış öğretmenlerin yakalanmayanlara oranla Covid-19'dan daha çok korktukları söylenebilir. Öğretmenlerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde; sadece İleriye Yönelik Kaygı (İYK) ($t=2.20$; $p<.05$) alt boyutunda Covid-19'a yakalanan öğretmenler lehine ($\bar{x}= 3.39$) anlamlı farka rastlanmıştır. Bu durumda Covid-19'a daha önce yakalanmış öğretmenlerin yakalanmayanlara oranla ileriye yönelik daha çok kaygı duydukları düşünülebilir. Öğretmenlerin engelleyici kaygı durumları incelendiğinde ise anlamlı herhangi bir farka ulaşılamamıştır [$t_{(240)} = .755$; $p>.05$].

Kronik Bir Rahatsızlığın Olup Olmaması

Tablo 4.

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Puanlarının Kronik Bir Rahatsızlıklarının Olup Olmaması Durumlarına Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Boyutlar	K.R.	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu		Evet	66	2.72	.68	240	-2.28	.000*
		Hayır	176	2.42	.89			
Öğretmenlerin Belirsizliğe Tahammülsüzlüğü	İYK	Evet	66	3.29	.77	240	-1.23	.004*
		Hayır	176	3.16	.69			
	EK	Evet	66	2.82	.70	240	-2.56	.046*
		Hayır	176	2.56	.68			

*p<.05

Tablo 4'te öğretmenlerin Covid-19 korkusu ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde; kronik bir rahatsızlığı olan öğretmenler ($t=-2.28$, $p<.05$; $\bar{x}= 2.72$) lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Bu durumda herhangi bir kronik rahatsızlığı olan öğretmenlerin olmayanlara oranla Covid-19'dan daha çok korktukları söylenebilir.

Öğretmenlerin belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde ise; İleriye Yönelik Kaygı (İYK) ($t=-1.23$; $p<.05$) ve Engelleyici Kaygı (EK) ($t=-2.56$; $p<.05$) alt boyutlarında sırasıyla, kronik herhangi bir rahatsızlığı olan öğretmenler lehine anlamlı farklılıklara rastlanmıştır [$(\bar{x}=3.29)$; ($\bar{x}=2.82$)]. Bu durumda herhangi bir kronik rahatsızlığı olan öğretmenlerin olmayanlara oranla daha fazla belirsizliğe tahammülsüzlük yaşadıkları düşünülebilir.

Öğretim Kademesi

Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük ölçekleri puanlarının çalıştıkları öğretim kademesine ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular ve anlamlı fark bulunan alt boyutlar için Tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5.

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu Ölçeği Puanlarının Öğretim Kademesine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Kademe	N	$\bar{x}$	Ss	V.K.	K.T.	sd	K.O.	F	p	A.F.
Covid-19 Korkusu	Okul Öncesi (OÖ)	11	3,57	,00	G.A.	21,937	3	7,312	15.036	.000*	OÖ>İ
	İlkokul (İ)	110	2,60	,75	G.İ.	115,747	238	,486			OÖ>OO
	Ortaokul (OO)	88	2,42	,77	Toplam	137,684	241				
	Lise (L)	33	3,14	,23							

* $p<.05$ (V.K: Veri kaynağı; G.A.=Gruplar arası, G.İ.= Grup içi; K.T.=Kareler toplamı, K.O.=Kareler ortalaması; A.F.=Anlamlı fark)

Tablo 5'te, Covid-19 korkusu ölçeği puanlarının öğretmenlerin çalıştıkları öğretim kademesine göre varyans analizi sonuçları incelendiğinde, okul öncesi ($\bar{x}=3.57$), ilkokul ($\bar{x}=2.60$) ve ortaokul ($\bar{x}=2.42$) kademelerinde çalışan öğretmenler arasında okul öncesi ($\bar{x}=3.57$) kademesinde çalışan öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu doğrultuda okul öncesi kademesinde çalışan öğretmenlerin diğer öğretim kademelerine oranla daha çok Covid-19 korkusu yaşadıkları söylenebilir.

Tablo 6.

Öğretmenlerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Puanlarının Öğretim Kademesine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Kademe	N	$\bar{x}$	Ss	V.K.	K.T.	sd	K.O.	F	p	A.F.
İYK	Okul Öncesi (OÖ)	11	4.71	.00	G.A.	35.845	3	11.948	32.348	.000	OÖ>İ
	İlkokul (İ)	110	3.04	.34	G.İ.	87.910	238	.369			OÖ>OO
	Ortaokul (OO)	88	3.17	.86	Toplam	123.755	241				OÖ>L
	Lise (L)	33	3.71	.54							
EK	Okul Öncesi (OÖ)	11	2.60	.00	G.A.	25.416	3	8.472	21.206	.000	L>OÖ
	İlkokul (İ)	110	2.46	.34	G.İ.	95.084	238	.400			L>İ
	Ortaokul (OO)	88	2.90	.93	Toplam	120.500	241				L>OO
	Lise (L)	33	3.40	.43							

* $p<.05$ (V.K: Veri kaynağı; G.A.=Gruplar arası, G.İ.= Grup içi; K.T.=Kareler toplamı, K.O.=Kareler ortalaması; A.F.=Anlamlı fark)

Tablo 6’da belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği puanlarının öğretmenlerin çalıştıkları öğretim kademesine göre varyans analizi sonuçları incelendiğinde, iki alt boyutta da (İleriye Yönelik Kaygı (İYK) ($F=32.348$; $p<.05$), Engelleyici Kaygı (EK) ($F=21.206$; $p<.05$) anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılmış olan Gabriel testi sonucunda ileriye yönelik kaygı alt boyutu için, okul öncesi ($\bar{x}=4.71$), ilkokul ($\bar{x}=3.04$), ortaokul ($\bar{x}=3.17$) ve lise ($\bar{x}=3.71$) kademelerinde çalışan öğretmenler arasında okul öncesi ($\bar{x}=4.71$) kademesinde çalışan öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu doğrultuda okul öncesi kademesinde çalışan öğretmenlerin diğer öğretim kademelerinde çalışan öğretmenlere oranla daha çok ileriye yönelik kaygı yaşadıkları söylenebilir. Engelleyici kaygı alt boyutu için ise, lise ($\bar{x}=3.40$), okul öncesi ($\bar{x}=2.60$), ilkokul ($\bar{x}=2.46$) ve ortaokul ($\bar{x}=2.90$) kademelerinde çalışan öğretmenler arasında lise ($\bar{x}=3.40$) kademesinde çalışan öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu doğrultuda lise kademesinde çalışan öğretmenlerin diğer öğretim kademelerine oranla daha çok engelleyici kaygı yaşadıkları söylenebilir.

Yaşanılan Yer

Öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük ölçekleri puanlarının yaşadıkları yere ilişkin betimleyici istatistiksel bulgular ve anlamlı fark bulunan alt boyutlar için Tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 7.

Öğretmenlerin Covid-19 Korkusu Ölçeği Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Yaşanılan Yer	N	$\bar{x}$	Ss	V.K.	K.T.	sd	K.O.	F	p	A.F.
Covid-19 Korkusu	Metropol (1)	44	3.14	.36	G.A.	18.272	3	6.091	12.140	.000*	1>2
	il (2)	143	2.56	.86	G.İ.	119.411	238	.502			1>3
	ilçe (3)	44	2.35	.41	Toplam	137.684	241				
	Kasaba/Köy (4)	11	2.95	.00							

* $p<.05$ (V.K: Veri kaynağı; G.A.=Gruplar arası, G.İ.= Grup içi; K.T.=Kareler toplamı, K.O.=Kareler ortalaması; A.F.=Anlamlı fark)

Tablo 7’de, Covid-19 korkusu ölçeği puanlarının öğretmenlerin yaşadıkları yere göre varyans analizi sonuçları incelendiğinde, metropol ($\bar{x}=3.14$), il ($\bar{x}=2.56$) ve ilçede ($\bar{x}=2.35$) yaşayan öğretmenler arasında metropollerde ($\bar{x}=3.14$) yaşayan öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu doğrultuda metropollerde yaşayan öğretmenlerin diğer yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmenlere oranla daha çok Covid-19 korkusu yaşadıkları söylenebilir.

Tablo 8.

Öğretmenlerin Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği Puanlarının Yaşadıkları Yere Göre Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Yaşanılan Yer	N	$\bar{x}$	Ss	V.K.	K.T.	sd	K.O.	F	p	A.F.
İYK	Metropol (1)	44	3.57	.71	G.A.	6.403	3	2.134	4.329	.005*	1>2
	il (2)	143	3.14	.70	G.İ.	117.352	238	.493			
	ilçe (3)	44	3.32	.76	Toplam	123.755	241				
	Kasaba/Köy (4)	11	3.28	.00							

EK	Metropol (1)	44	2.95	.74	G.A.	5.575	3	1.858	3.849	.010*	1>2
	İl (2)	143	2.63	.67	G.İ.	114.925	238	.483			
	İlçe (3)	44	2.75	.77	Toplam	120.500	241				
	Kasaba/Köy (4)	11	2.80	.00							

*p<.05 (V.K: Veri kaynağı; G.A.=Gruplar arası, G.İ.= Grup içi; K.T.=Kareler toplamı, K.O.=Kareler ortalaması; A.F.=Anlamlı fark)

Tablo 8’de belirsizliğe tahammülsüzlük ölçeği puanlarının öğretmenlerin yaşadıkları yere göre varyans analizi sonuçları incelendiğinde, iki alt boyutta da (İleriye Yönelik Kaygı (İYK) (F=4.329; p<.05), Engelleyici Kaygı (EK) (F=3.849; p<.05) anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılmış olan Gabriel testi sonucunda ileriye yönelik kaygı alt boyutu için, metropollerde ($\bar{x}$ =4.71) ve illerde ($\bar{x}$ =3.04) yaşayan öğretmenler arasında metropollerde ($\bar{x}$ =4.71) yaşayan öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu doğrultuda metropollerde yaşayan öğretmenlerin illerde yaşayanlara oranla daha çok ileriye yönelik kaygı yaşadıkları söylenebilir. Engelleyici kaygı alt boyutu için ise yine, metropollerde ($\bar{x}$ =2.95) ve illerde ($\bar{x}$ =2.63) yaşayan öğretmenler arasında metropollerde ($\bar{x}$ =2.95) yaşayan öğretmenler lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu doğrultuda metropollerde yaşayan öğretmenlerin illerde yaşayanlara oranla daha çok engelleyici kaygı yaşadıkları söylenebilir.

Öğretmenlerde Covid-19 Korkusu ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Durumları Arasındaki İlişkiler

Araştırmanın değişkenlerine ilişkin betimsel istatistik, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ve değişkenler arası ilişki katsayıları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.
Değişkenler arasındaki ilişki katsayıları ve betimleyici istatistik

	1	2	3	Ortalama	Standart sapma
1. COVID-19 korkusu	.89	.488	.649	2.65	0.75
2. Engelleyici kaygı		.74	.626	2.75	0.70
3. İleriye yönelik kaygı			.80	3.25	0.71
Çarpıklık	-.775	.433	.054		
Basıklık	-.094	-.974	-.433		

* Bütün ilişkiler $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır. Bold yazılanlar Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısıdır.

Tablo 9’a göre Covid-19 korkusu, engelleyici kaygı ($r = .488, p < .01$) ve ileriye yönelik kaygı ($r = .649, p < .01$) ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı olarak ilişkilidir. Engelleyici kaygı ile ileriye yönelik kaygı arasında da orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır ($r = .626, p < .01$). Buna göre öğretmenlerin Covid-19 korkusu arttıkça kaygı düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

Öğretmenlerde Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Covid-19 Korkusu Tarafından Yordanma Düzeyi

Covid-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük tarafından yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 10’da belirtilmiştir.

Tablo 10.

Covid-19 korkusunun yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi

Değişken	B	Se	β	t	p
Sabit	.318	.179		1.779	< .001
İleriye yönelik kaygı	.596	.066	.565	9.040	0.000
Engelleyici kaygı	.144	.067	.135	2.153	0.032
R= 0.657	R ² = 0.432				
F=90.95	p=.0000				

Tablo 10'daki regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F = 90.95$, $p < .001$) görülmektedir. İleriye yönelik kaygı ve engelleyici kaygı birlikte Covid-19 korkusuna ilişkin toplam varyansın %43'ünü açıklamaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece ileriye yönelik kaygının Covid-19 korkusu üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Engelleyici kaygı önemli bir etkiye sahip değildir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, öğretmenlerde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler düzeyinde çözümlenmesini temel almıştır. Bu doğrultuda öncelikle Covid-19 korkusuna ilişkin öğretmenlerin kararsız olduğu ve belirsizlik yaşamadıklarını düşündükleri belirlenmiştir. Ancak alanyazında öğretmenlerin Covid-19 korkularının yüksek olduğunu (Karaca ve diğerleri, 2021; Katra, 2021; Özgenel ve diğerleri, 2021) ve salgınla beraber belirsizliğin bireyleri rahatsız ettiğini ortaya koyan birçok çalışmaya (Aydın, 2022; Ergenekon, 2020; Öztürk, 2022) rastlanmaktadır. Örneğin Duman (2020) üniversite öğrencilerinin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumlarını incelediği araştırmasında öğrencilerin koronavirüsten orta düzeyde korktuklarını ve orta düzeyde belirsizliğe karşı tahammülsüz olduklarını ortaya koymuştur. Araştırma sonuçları arasındaki bu farklılık, artık günümüzde salgınla beraber gelen çeşitli yasakların ortadan kalkması, buna paralel olarak yetkili kurum ve kuruluşların salgının etkisini giderek yitirdiğine ilişkin açıklamaları, toplumsal yaşamda salgına maruziyet sonucunda salgının kanıksanmış olması ve böylece belirsizliğin azalması ile açıklanabilir. Bir diğer araştırma bulgusunda kadın ve erkek öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumlarına ilişkin benzer düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir. Alanyazında öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük durumlarını cinsiyet değişkenine göre inceleyen çalışmalara bakıldığında, anlamlı farklara ulaşan çalışmalar (Aydın, 2022; Karaca ve diğerleri, 2021; Şahinler, 2021; bulunmakla birlikte anlamlı farklılıklara ulaşamayan çalışmalar (Duman, 2020; Özgenel ve diğerleri, 2021) da bulunmaktadır. Araştırma sonuçları arasındaki bu farklılık, verilerin farklı örneklemeler üzerinden toplanmasıyla açıklanabilir.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuca göre, Covid-19'a daha önce yakalanmış öğretmenlerin yakalanmayanlara oranla Covid-19'dan daha çok korktukları ve Covid-19'a daha önce yakalanmış öğretmenlerin yakalanmayanlara oranla ileriye yönelik daha çok kaygı duydukları belirlenmiştir. Alanyazında benzer araştırma sonuçlarına ulaşan çalışmalara rastlamak mümkündür. Yıldırım, Hanayoğlu ve Güçlü (2022) Covid-19 geçiren bireylerin, Covid-19 aşısı olan ve yakın çevresinde Covid-19'a yakalananlara göre korku düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlemişlerdir. Bostanoğlu (2022) da Covid-19 geçiren beden eğitimi ve spor öğretmenlerini incelediği araştırmasında, hastalığı atlatan öğretmenlerin Covid-19 ile ilgili korku ve kaygı düzeylerini yüksek bulmuştur. Hastalığı geçiren bireylerin psikolojik baskı ve hastalığın sonraki etkilerine yönelik belirsizlik duygusu altında kaygı ve

korku yaşadıkları düşünülebilir. Bir başka araştırma bulgusunda, herhangi bir kronik rahatsızlığı olan öğretmenlerin olmayanlara oranla Covid-19'dan daha çok korktukları, kronik rahatsızlığı olmayan öğretmenlerin olanlara oranla daha fazla belirsizliğe tahammülsüzlük yaşadıkları belirlenmiştir. Altundağ (2021) bireylerde Covid-19 korkusu ve psikolojik dayanıklılığı araştırdığı çalışmasında, kronik hastalığı olan bireylerin olmayanlara kıyasla daha fazla Covid-19 korkusuna ve ileriye yönelik kaygıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum yazılı ve görsel basında, Covid-19 salgınının en çok yaşlı ve kronik hastalığı bulunanları olumsuz etkilediği ifade eden yayınlarla açıklanabilir.

Öğretmenlerin çalıştıkları öğretim kademesine göre Covid-19 korku ve kaygı durumları incelendiğinde, okul öncesi kademesinde çalışan öğretmenlerin diğer öğretim kademelerine oranla daha çok Covid-19 korkusu ve ileriye yönelik kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Konan ve Ulaş (2021) anaokulu kademesinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin salgın dönemindeki tutumlarını inceledikleri araştırmasında, çalışanların virüse yakalanma korkusu ve kaygısının yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Ülkemizde vakalar görülmeye başladıktan sonra tüm kademelerde yüz yüze eğitim ve öğretime ara verilmiş, ancak sonradan bir süre sadece okul öncesi ve ilkokul birinci sınıf öğrencileri haftanın belirli günleri yüz yüze eğitime başlamıştır. Bu durum okul öncesi kademesinde çalışan öğretmenlerin diğer öğretim kademelerine oranla daha çok Covid-19 korkusu ve ileriye yönelik kaygı yaşamalarına neden olmuş olabilir. Lise kademesinde çalışan öğretmenlerin ise diğer öğretim kademelerine oranla daha çok engelleyici kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Bostanoğlu (2022) öğretmenlerin Covid-19'a ilişkin görüşleri ve motivasyon düzeylerini incelediği araştırmasında, okul türü ortalamaları dikkate alındığında lise kademesinde görev yapan öğretmenlerin Covid-19'a ilişkin düşüncelere katılım düzeylerinin ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin katılım düzeylerine göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Bu noktada araştırma sonuçlarının alanyazın ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Bir diğer araştırma bulgusunda, metropollerde yaşayan öğretmenlerin diğer yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmenlere oranla daha çok Covid-19 korkusu yaşadıkları, yine metropollerde yaşayan öğretmenlerin diğer yerleşim yerlerinde yaşayan öğretmenlere oranla daha çok belirsizliğe tahammülsüzlük ve kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Günümüz kentinin kapitalizm, tüketim kültürü, gelişen ulaşım ve iletişim teknolojisi etkisinde aldığı yoğun güçlerle metropollerde tehlikenin artması ve metropolün bilinmezliğine karşı duyulan korku insanları zor duruma sokmaktadır (Özcü ve Sayan Atanur, 2020). Nüfusu milyonları geçen metropol kentlerin sayısının her geçen gün arttığı ve dünyadaki insanların yarısından fazlasının buralarda yaşadığı düşünüldüğünde salgınların kentlerdeki etkisi de yüksek olmaktadır (İnandı ve diğerleri, 2020; Negiz ve Savaş Yavuzçehre, 2021). Böylesi durumlarda özellikle metropollerde yaşayan insanların karşılaşacakları risk düzeyleri göz önüne alındığında korku, belirsizlik ve kaygı duyguları da o oranda artmaktadır (Bilgin ve Diğer, 2021; Güzel ve Kurtoğlu, 2022).

Araştırma bulgularından biri olarak öğretmenlerin, Covid-19 korkusu ve kaygı durumları arasında anlamlı ilişkilere rastlanmış ve Covid-19 korkusu arttıkça kaygı düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Alanyazında, bireylerin Covid-19 korkusu ve kaygı düzeyleri arasındaki anlamlı ilişkiyi belirleyen (Aydın ve Özcan, 2021; Çarkıt, 2021; Değirmenci, 2020; Duman, 2020; Güdük, et al., 2021; Karataş ve Uzun, 2021; Smith, et al. 2020) oldukça fazla sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Örneğin Zhuo, et al. (2021) Covid-19 salgınının öğrencilerde belirsizliğe tahammülsüzlük, anksiyete, depresyon ve uykusuzluğa neden olduğunu belirleyerek, özellikle sosyal destek programlarının iyileştirilip işe koşulmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Korkman ve Çolak (2021) geniş bir örneklem grubu üzerinde çalıştıkları araştırmalarında, yaygın anksiyete bozukluğu ile Covid-19 ölçeği ve belirsizliğe tahammülsüzlük alt ölçekleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkilere rastlanmış ve bu doğrultuda bireylerin Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri arttıkça yaygın anksiyete bozukluğu puanlarının da arttığını gözlemlemişlerdir. Elsharkawy ve Abdelaziz (2020) ise benzer bir biçimde, üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif

bir ilişki olduğunu ve öğrencilerin cinsiyet, yaş ve üniversite türünün, Covid-19 korkusunun önemli yordayıcıları olarak ortaya çıktığını gözlemlemişlerdir. İnsanların kontrol edemedikleri ve öngöremedikleri durumlarda daha fazla stres ve korku yaşadıkları bilinmektedir. Diğer bir deyişle, bir şeyin ne zaman olacağı, ne olacağı veya sonuçlarının ne olacağı konusundaki belirsizlikler bireylerde daha fazla strese ve korkuya neden olur (Karataş ve Uzun, 2021). Korku ve belirsizliğin insanları her yönden zorladığı bu salgın döneminde, araştırma sonuçlarının alanyazın ile uyumlu olması olağan görünmektedir.

Bir diğer araştırma sonucu, ileriye yönelik kaygının Covid-19 korkusu üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu yönündeydi. Çarkıt (2021) üniversite öğrencilerinde belirsizliğe tahammülsüzlük ve Covid-19 korkusu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, belirsizliğe tahammülsüzlük ve Covid-19 korkusu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkiye rastlamış ve ayrıca belirsizliğe tahammülsüzlüğün Covid-19 korkusunu anlamlı ve pozitif yönde yordadığını ortaya koymuştur. Duman (2020) da benzer biçimde üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, öğrencilerin koronavirüsten orta düzeyde korktuklarını ve orta düzeyde belirsizliğe karşı tahammülsüz olduklarını ortaya koymuş, Covid-19 korkusu ile belirsizliğe tahammülsüzlük arasında pozitif yönlü, orta şiddetli ve ileri düzeyde anlamlı korelasyonel ilişki tespit etmiş ve son olarak Covid-19 korkusunun, belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyini anlamlı düzeyde yordadığını belirlemiştir. Karataş ve Uzun (2021) benzer biçimde belirsizliğe tahammülsüzlük ile Covid-19 korkusu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulmuşlar ve araştırmaya katılan yetişkinlerin sahip oldukları belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyinin, Covid-19 korkularını pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığını belirlemişlerdir. Bununla birlikte araştırmacılar, Türkiye özelinde yaşanan korku ve belirsizlik duygularının artmasını, sağlık alanında uygulanan yetersiz devlet politikalarına bağlamışlardır. Esasında genel olarak, salgının belirsiz doğasına istinaden bireylerin korku ve belirsizlik başta olmak üzere birçok olumsuz duyguyla karşı karşıya kalabileceği ve bu durumun da stres ve davranış değişikliklerine neden olabileceği bilinmektedir (Halil Pak, et al. 2021). Bu noktadan hareketle salgının beklenmedik bir şekilde ortaya çıkması ve birçok ülkenin salgın sürecine hazırlıksız yakalanması gözden uzak tutulmamalıdır. Covid-19 ile ortaya çıkan belirsizliğin insanın ruh sağlığı üzerindeki yıkıcı etkileri artık daha iyi anlaşılmakta ve araştırmalarla da doğrulanmaktadır (Hussien, et al.2020; Zhuo, et al. 2021). Salgın ile birlikte doğru bilgilere ulaşamaması ve kamuoyu ile yeterince paylaşamaması, yanlış bilgi ve dezenformasyonun hızla yayılması, çoğu ülkede eğitime ara verilip sokağa çıkma yasaklarının ortaya çıkması gibi uygulamalar eğitim camiası ve öğretmenleri derinden etkilemiştir (Küçükaydın, 2021; Sarıbaş ve Çetinkaya, 2021). Araştırma bulgularından da ortaya çıktığı üzere öğretmenlerin Covid-19 korkusu ve yaşadıkları belirsizliğe tahammülsüzlük durumları mutlaka ciddiyetle ele alınmalı, bu doğrultuda salgının olumsuz psikolojik etkilerini en aza indirebilmek için, öğretmenler özelinde, etkili müdahale programları oluşturulmalıdır. Öğretmenler için belirsizlik kaynakları ve düzeyleri netleştirilebilir, bu doğrultuda belirsizliğin üstesinden gelebilecek stratejiler belirlenip daha yapıcı ve destekleyici ortamlar sunulabilir. Ayrıca araştırmanın daha büyük örneklem gruplarında, farklı veri toplama teknikleri kullanılarak yenilenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Acar, S., Doğan, U., Adıgüzel, A., ve Erözkan, A. (2021). Testing the effectiveness of the psychoeducational program for coping with intolerance of uncertainty based on the cognitive-behavioral approach on undergraduates' intolerance of uncertainty levels. *Pamukkale University Journal of Education*, 52, 445-463. <https://doi.org/10.9779.pauefd.791956>
- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., and Pakpour, A. H. (2020). The fear of Covid-19 scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>
- Altundağ, Y. (2021). Erken dönem covid-19 pandemisinde covid-19 korkusu ve psikolojik dayanıklılık. *EKEV Akademi Dergisi*, 25, (85), 499-516. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2568491>
- Arpacioğlu, S., Baltalı, Z., ve Ünübol, B. (2021). COVID-19 pandemisinde sağlık çalışanlarında tükenmişlik, Covid korkusu, depresyon, mesleki doyum düzeyleri ve ilişkili faktörler. *Çukurova Medical Journal*, 46(1), 88–100. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1257678>
- Aydın, E. U. (2022). *Pozitif bireysel faktörlerin covid-19 kaygısı ile olan ilişkisinin obsesif kompulsif bozukluk ve yaygın kaygı bozukluğu belirtileri kapsamında incelenmesi: belirsizliğe tahammülsüzlük ve covid-19 kaygısının aracı rolü.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/11655/25806>
- Aydın, A., Ersoy Özcan, B. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde sağlık çalışanlarında belirsizliğe tahammülsüzlük, ruminatif düşünme biçimi ve psikolojik sağlık düzeyleri. *Çukurova Medical Journal*, 46, 1191-1200. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1727100>
- Bakioğlu, A. ve Demiral, S. (2013). Perception of principals and their decision making style in cases of ambiguity. *Journal of Educational Sciences*, 38, 9-35. <https://doi.org/10.15285/EBD.2013385564>
- Baltacı N.N. ve Coşar B. (2020). COVID-19 pandemisi ve ruh beden ilişkisi. B.Coşar (Ed.) *Psikiyatri ve COVID-19*. Ankara: Türkiye Klinikleri, 1-6.
- Bilgin, R., ve Diğer, H. (2021). Küresel salgın (covid-19) sürecinde evde yaşam tatmini. *Alternative Politics/Alternatif Politika*, 13(2), 409-438. <https://doi.org/10.53376/ap.2021.14>
- Bircan, N. G. (2020). Belirsizlik ve kriz durumlarında çevik denetim anlayışı ve denetim mesleği üzerine etkileri: Covid-19 vakası üzerine bir değerlendirme. *Mali Çözüm Dergisi*, 30(161), 245-258. Erişim adresi: <https://www.acarindex.com/pdfs/324525>
- Bostanoğlu, S. (2022). *Batı Karadeniz bölgesindeki beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecindeki covid-19'a ilişkin görüşleri ile motivasyon düzeylerinin incelenmesi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük. Erişim adresi: <http://acikerisim.karabuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/1914>
- Bozkurt, Y., Zeybek, Z. ve Aşkın, R. (2020). COVID-19 pandemic: Psychological effects and therapeutic interventions. *İstanbul Commerce University Journal of Social Science*, 19 (37), 304-318. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1166182>
- Buhr K, Dugas M.J. (2002) The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the english version. *Behaviour Research and Therapy*, 40(8):931–945. [https://doi.org/10.1016/s0005-7967\(01\)00092-4](https://doi.org/10.1016/s0005-7967(01)00092-4)
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cam-Tu Vu, Anh-Duc Hoang, Van-Quan Than, Manh-Tuan Nguyen, Viet-Hung Dinh, Quynh Anh Le, Thu-Trang Thi Le, Pham Hung Hiep, Yen-Chi Nguyen. (2020). Dataset of Vietnamese teachers' perspectives and perceived support during the COVID-19 pandemic, *Data in Brief*, 31, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.dib.2020.105788>
- Ceviz, N., Tektaş, N., Basmacı, G. ve Tektaş, M. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3 (2), 312-329. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1426723>
- Code, J., Ralph, R., and Forde, K. (2020). Pandemic designs for the future: perspectives of technology education teachers during COVID-19. *Information and Learning Science*, 121(5-6), 409-421. <https://doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0112>

- Coşkun, H. H. ve Mamacı, M. (2021). Pandemi döneminde öğretmenlerin iş yaşamı: Covid-19 fobisi, işten ayrılma niyeti ve psikolojik sermaye. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18 (44), 7912-7934. <https://doi.org/10.26466/opus.962907>
- Çakır, B. (2011). Belirsizlik ve korkunun yeni düzenin oluşmasına katkısı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 0 (36), 63-82. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/100938>
- Çarkıt, E. (2021). Intolerance of uncertainty as a predictor of fear of COVID-19 in university students. *MM-International Journal of Educational Sciences*, 5(1), 33-42. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.934997>
- Değirmenci, B. (2020). COVID-19 algısının sosyal endişeler üzerindeki etkisinde "sıkıntıya dayanmanın" aracılık etkisinin incelenmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 83-93. Erişim adresi: https://www.ibaness.org/bnejss/2020_06_special_issue/13_Degirmenci.pdf
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8), 426-437. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.748404>
- Elsharkawy, N. B., and Abdelaziz, E. M. (2020). Levels of fear and uncertainty regarding the spread of coronavirus disease (COVID-19) among university students. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57, 1356-1364. <https://doi.org/10.1111/ppc.12698>
- Ergenekon, B. (2020). Covid-19 pandemi (salgın) sürecinde farklı branş sporcularının belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin motivasyonel kararlılık tutumlarıyla ilişki düzeyinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(6), 447-457. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44358>
- Güdük, Ö., Güdük, Ö. ve Vural, A. (2021). COVID-19 küresel salgınında sağlık çalışanlarının belirsizliğe tahammülsüzlüğünün değerlendirilmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 24 (1), 139-150. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1660085>
- Güzel, A. ve Kurtoglu, H.A. (2022). Öğrencilerin Covid-19'a yönelik düşünceleri ile sağlık bilişleri durumlarının değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 9(1), 19-30. <https://doi.org/10.52880/sagakadeg>
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R. and William, B. (1998). *Multivariate Data Analysis*. New Jersey: PrenticeHall.
- Hussien, R. M., Elkayal, M. M., and Shahin, M. A. H. (2020). Emotional intelligence and uncertainty among undergraduate nursing students during the COVID-19 pandemic outbreak: A comparative study. *The Open Nursing Journal*, 14(1). <https://doi.org/10.2174/1874434602014010220>
- İnandı, T., Sakarya, S., Ünal, B. ve Ergin, I. (2020). COVID-19 salgını özelinde karar vericiler için risk değerlendirme yaklaşımı. *Sağlık ve Toplum Dergisi* (Özel Sayı), 27-38. Erişim adresi: <https://openaccess.mku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12483/3310>
- Karaca, Y., Selçuk, M.H. ve Kalaycı, M.C. (2021). Examination of COVID-19 phobias of physical education teachers. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 292-301. <https://doi10.5336/sportsci.2020-80011>
- Karakuş, G. ve Erşen, Z. B. (2021). Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları ve Covid-19 korkularının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 66-85. <https://doi.org/10.52826/mcbuefd.954341>
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi* (18.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, Z. ve Uzun, K. (2021). *Beliren yetişkinlerde COVID-19 korkusunun belirsizliğe tahammülsüzlük ve çeşitli değişkenlerce yordanmasının incelenmesi*. A. N. Özker (Ed.), International Congresson Social Sciences Full Text Book (ss.1033-1050). Adıyaman: IKSAD GLOBAL Publications. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/352816206>
- Kasapoğlu, F. (2020). COVID-19 salgını sürecinde kaygı ile maneviyat, psikolojik sağlamlık ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 599-614. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44284>
- Katra, H. (2021). *Öğretmenlerin Covid-19 korkusunun fiziksel aktivite ilişkisi, mental sağlık ve yeme davranışlarına etkisi (Çanakkale il örneği)*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa. Erişim adresi: <https://acikerisim.uludag.edu.tr/handle/11452/25054>
- Kocaman, F. ve Ersoy, A. F. (2021). Pandemi sürecinde öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin yaşadığı stres ve kaygı durumları: Nitel bir çalışma. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 224-240. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjces/issue/64208/871525>
- Konan, N., ve Ulaş, M. M. (2021, Şubat 2-3). *Koronavirüs (COVID-19) salgın döneminde anaokulu yöneticisi olmak*. Sözlü Sunum, Eurasian Conference on Language ve Social Sciences, Kosova. Erişim adresi: https://eclss.org/publicationsfordoi/FINAL_EC11LS2021_Gjakova.pdf

- Korkman, H. and Çolak, T.S. (2021). Investigation of the relationship between Covid-19 fear and intolerance of uncertainty and generalized anxiety disorder. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8(1), 418-431. Erişim adresi: <https://asosindex.com.tr/index.jsp?modul=articles-page&journal-id=1820&article-id=477869>
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/28264>
- Kurtuluş, E. ve Düşünceli, B. (2021). Covid-19 fobisi (korkusu), Covid-19 farkındalığı ve genel aidiyetleri düzeyleri. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0 (13), 451-485. <https://dx.doi.org/10.32739/uskudarsbd.7.13.96>
- Küçükaydın, M.A. (2021). *Intolerance of uncertainty experienced by faculty of education students in the covid-19 pandemic and their strategies to cope with uncertainty*. Handbook of Research on Emerging Pedagogies for the Future of Education, <https://dx.doi.org/10.4018/978-1-7998-7275-7.ch017>
- Ladikli, N., Bahadır, E., Yumuşak, F. N., Akkuzu, H., Karaman, G. ve Türkkın, Z. (2020). COVID-19 Korkusu Ölçeğinin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 3 (2), 71-80. Erişim adresi: https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/kovid-19-korkusu-olcegi-toad_0.pdf
- Negiz, N. ve Yavuzçehre, P. S. (2021). Pandemi sonrası kent: Göller bölgesi örnekleminde yeni normal kent algısı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(3), 1637-1657. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.912244>
- Özcü, A. ve Sayan Atanur G. (2020). Kovıd-19 pandemisinin kent yaşamına etkisi: kamusal alan üzerine değerlendirmeler, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 16 (2), 237-250. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1318317>
- Özgenel, M., Parlar, H. , Ataç, M. , Ataç, İ. ve Ataç, H. D. (2021). Covid-19 sürecinde örgütsel bağlılık: öğretmenler üzerine ilişkisel bir analiz. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 805-819. <https://dx.doi.org/10.51460/baebd.873629>
- Öztürk, B. İ. (2022). *Covid-19'la yaşamak: Covid-19 korkusunu etkileyen faktörler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın. Erişim adresi: <https://dudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11607/4710/1/>
- Parmaksız, İ. (2021). Erişkin dönemde belirsizliğe tahammülsüzlük üzerinde otomatik düşünceler ve stresle başa çıkma mekanizmalarının etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 1-11. <https://doi.org/10.18863/pgy.850699>
- Roman, T. (2020). Supporting the mental health of preservice teachers in COVID-19 through traumainformed educational practices and adaptive formative assessment tools. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 473–481. Erişim adresi: <https://www.learntechlib.org/primary/p/216363/>
- Pak, H., Süsen, Y., Nazlıgöl, M. D., ve Griffiths, M. (2021). The mediating effects of fear of Covid-19 and depression on the association between intolerance of uncertainty and emotional eating during the COVID-19 pandemic in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-15. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00489-z>
- Pakpour, A. and Griffiths, M. D. (2020). The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors. *Journal of Concurrent Disorders*, Advance Online Publication. <https://concurrentdisorders.ca/2020/04/03/the-fear-of-covid-19-and-its-role-in-preventive-behaviors/>
- Saribas, D. ve Çetinkaya, E. (2021). Pre-service teachers' analysis of claims about covid-19 in an online course. *Sci ve Educ* 30, 235–266. <https://doi.org/10.1007/s11191-020-00181-z>
- Sarıçam, H., Erguvan, F. M., Akin, A., ve Akça, M. Ş. (2014). The Turkish short version of the intolerance of uncertainty (IUS-12) scale: The study of validity and reliability. *Route Educational and Social Science Journal*, 1(3), 148-157. <https://doi.org/10.17121/ressjournal.109>
- Satıcı, B., Göçet-Tekin, E., Deniz, M. E., ve Satıcı, S. A. (2020). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00294-0>
- Smith BM, Twohy A.J. and Smith GS. (2020). Psychological inflexibility and intolerance of uncertainty moderate the relationship between social isolation and mental health outcomes during COVID-19. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 18, 162-174. <https://doi.org/10.1016/j.jcbs.2020.09.005>
- Supriadi, O., Musthan, Z., Saodah, Nurjehan, R., Haryanti, Y. D., Marwal, M. R., Purwanto, A., Mufid, . A., Yulianto, R. A., Farhan. M. Fitri,, A. A., Fahlevi, . M. ve Sumartiningsih, S. (2020) Did

- transformational, transactional leadership style and organizational learning influence innovation capabilities of school teachers during Covid-19 pandemic?. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11 (9), 299-311. <https://doi.org/10.31838/srp.2020.9.47>
- Şahinler, Y. (2021). Covid-19 sürecinde spor bilimler fakültesi öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 13-26. Erişim adresi: <http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/handle/11616/43530>
- Şentürk, S., Bakır, N. (2021). The relationship between intolerance of uncertainty and the depression, anxiety and stress levels of nursing students during the Covid-19 outbreak, *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry ve Psychology*, 3(2): 97-105 <https://doi.org/10.35365/ctjpp.21.2.12>
- Tüzün, D. (2021). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ve travma sonrası stres belirtileri arasındaki ilişkide belirsizliğe tahammülsüzlüğün düzenleyici rolünün incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/11655/24942>
- Yıldırım, M., Hanayoğlu, T., ve Güçlü, M. (2022). Futbol hakemlerinin covid-19 korkusu düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(5), 648-656. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.982>
- Yılmaz, Y., Bahadır, E. ve Erdoğan, A. (2021). Investigation of the relationships between cybercondria, anxiety sensitivity, somatosensory amplification, and intolerance to uncertainty. *Klinik Psikiyatri*, 24, 1-9. <https://doi.org/10.5505/kpd.2021.40221>
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 237-250. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1268229>
- Zhuo L, Wu Q, Le H, Li H, Zheng L, Ma G, Tao H. (2021). COVID-19-Related intolerance of uncertainty and mental health among back-to-school students in Wuhan: The moderation effect of social support. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1-11. <https://doi.org/10.3390/ijerph18030981>